

Lekcja wprowadzająca

Ze wstępu Ireny Koźmińskiej:

Najpierw powiedzmy sobie, o jakie ważne sprawy chodzi w tej książce.

Dla różnych ludzi różne sprawy są ważne – dla jednych uroda i wysportowane ciało, dla innych posiadanie najnowszego smartfona i pieniędzy, jedni cenią sobie wiedzę, inni żeglowanie, jeszcze inni powiedzą, że najważniejsza jest miłość i rodzina. O rzeczach ważnych zwykliśmy mówić WARTOŚCI. I jak widać – mogą być wartości materialne i niematerialne, a wśród niematerialnych są takie, które bezpośrednio wpływają na nasze relacje z ludźmi. Mają one to do siebie, że – w przeciwieństwie do wartości materialnych – im więcej ich dajemy, tym więcej ich do nas wraca.

W tej książce mówić będziemy właśnie o nich. Kształtują one nasz charakter. Określają to, jak postępujemy, do czego dążymy i w jaki sposób traktujemy innych. Jeśli nasze wartości służą dobru szerszemu niż tylko własne, nasze relacje z innymi ludźmi i z samymi sobą stają się lepsze. Gdy postępujemy egoistycznie czy nieuczciwie, pogarszają się.

Żyjemy w społeczeństwie, ważne jest więc, byśmy się dobrze czuli wśród ludzi oraz umieli zjednywać sobie ich życzliwość i sympatię. Czy to potrafimy?

Ponieważ wiele nieporozumień między nami bierze się stąd, że mówiąc to samo, mamy na myśli całkiem co innego, warto zastanowić się, co kryje się na przykład pod takimi – często używanymi – pojęciami jak szacunek, przyjaźń, wolność czy przyzwoitość. Co jest ich istotą?

Jest szansa, że jeśli będziemy podobnie pojmować wartości, będzie mniej nieporozumień przy ich praktykowaniu – mniej konfliktów, bólu, gniewu i rozczarowań, a więcej radości, zaufania i dobrych relacji między nami.

Jednym z zadań wychowania jest zbudowanie w dziecku mocnego, dobrego charakteru, który zagwarantuje mu sukces w życiu rozumiany jako odpowiednie wykorzystanie swojego potencjału, zbudowanie dobrych i trwałych relacji z innymi ludźmi, dokonywanie odpowiednich wyborów, realizację celów. Charakter to posiadany przez człowieka wewnętrzny system wartości oraz jego konsekwentne praktykowanie w codziennym życiu.

Wartości uczymy się od najmłodszych lat obserwując otoczenie – rodziców, najbliższe środowisko i całe społeczeństwo wraz z jego kulturą. Nauczone i stosowane wartości budują charakter, który przesądza o tym, kim jesteśmy, jak żyjemy i jak traktujemy innych ludzi. To od niego zależy, jakich dokonujemy wyborów, kim się otaczamy, jaki mamy stosunek do świata, jakie stawiamy sobie cele, co jest dla nas w życiu najważniejsze.

Mocny system wartości moralnych i umiejętność ich stosowania w życiu to najważniejszy kapitał, w jaki powinniśmy wyposażyć dziecko. Bez niego może się ono łatwo pogubić we współczesnym świecie, pełnym sprzecznych wskazań i jawnych antywartości. Nauczenie wartości to najważniejsza rzecz, jaką możemy zrobić dla szczęścia dziecka.

W nauczaniu wartości chodzi o to, by uczniowie w pełni zrozumieli istotę każdej wartości, skutki jej stosowania i lekceważenia oraz mieli sporo okazji do jej praktykowania. Bardzo ważne jest dostrzeżenie i docenianie przez nauczycieli stosowanych przez uczniów wartości.

Na podstawie tomu „Gorzka czekolada i inne opowiadania o ważnych sprawach”

LEKCJA WPROWADZAJĄCA

Wartości stanowią trudną i niejednoznaczną materię, której treść zależy od momentu historycznego i kontekstu kulturowego. Nad wartościami filozofowie dyskutują od tysięcy lat. Dla potrzeb programu został przyjęty zestaw najważniejszych, naszym zdaniem, wartości moralnych oraz ich definicje, które są proste, praktyczne i relatywnie łatwe do zrozumienia i zastosowania.

Co to są wartości? (dyskusja w gronie uczestników)

Propozycje definicji:

- Standardy, wzorce naszych myśli, postaw i zachowań, które mówią o tym, kim jesteśmy, jak żyjemy i jak traktujemy innych ludzi
- Drogowskazy życiowe, mapy, życiowy kompas
- Rzeczy, sprawy ważne, wartościowe, cenne
- Kryteria naszych decyzji, wyborów i ocen

Co dla różnych ludzi jest wartością:

Prosimy uczniów o wymienienie własnych przykładów, każdy przykład zapisujemy na tablicy, np. zdrowie, wygląd, uroda, wykształcenie, przyjaźń, miłość, popularność, stan posiadania, siła, autorytet, dobre imię, władza, mądrość, religia, bezpieczeństwo, dom, rodzina, dzieci, powodzenie, kariera, uczciwość, przyjemności, rozrywki.

Wymienione wartości różnią się swą istotą (samochód różni się od religii, mądrość od rodziny, uroda od uczciwości). Są to bowiem różne kategorie wartości: materialne, „fizyczne”, duchowe i moralne. Nas interesować tu będą wartości moralne.

Co to są wartości moralne?

Wartości moralne to wskazówki, które powodują zachowania korzystne zarówno dla tego, kto je praktykuje, jak i dla osób do których są skierowane. Są to zachowania, które nie krzywdzą innych. Wartości moralne kształtują lepszych ludzi, lepsze życie i lepsze stosunki międzyludzkie.

Wartości moralne to drogowskazy do lepszego, harmonijnego życia

Cechą wartości moralnych jest to, że im szerzej je praktykujemy (im więcej ich dajemy innym), tym więcej do nas wraca, tym więcej ich wokół przybywa (wartości pozamoralne, np. zdrowie, uroda, pieniądze – nie mają tej cechy).

Prosimy o przykłady wartości moralnych...

(np. uczciwość, przyjaźń, odwaga, sprawiedliwość)

Jak wyglądałby świat pozbawiony wartości moralnych?

Prosimy uczestników / uczniów o przykłady.

(nie działa prawo, nikt nie przestrzega wartości i robi co chce)

- Uprawdanie i mordowanie ludzi na „organy do przeszczepów”
- Powszechne oszustwa, morderstwa, gwałty, rozboje, kradzieże
- Masowi hakerzy komputerowi
- Nie obowiązują żadne umowy i zobowiązania,
- Świat tonie w brudzie, odpadkach, następują ciągłe awarie - nikt nie czuje się za nic odpowiedzialny
- Nie działa handel, banki, służba zdrowia, straż pożarna, policja

Skutek - chaos, brak bezpieczeństwa, niska jakość życia, cały wysiłek skierowany na przetrwanie. Regres kultury, upadek obyczajów, zdziczenie ludzi.

Co zapewnia przestrzeganie wartości w społeczeństwie?

- Wewnętrzny system moralny poszczególnych osób i grup społecznych
- System prawny

Co jest ważniejsze? Czy są, a jeżeli tak, to jakie, sytuacje, gdy przestają działać przepisy prawa? (tak, np. w sytuacji poważnych klęsk żywiołowych, wojen – nie działa policja, straż, sądy – wtedy przed zachowaniami niemoralnymi chronić powinien system wewnętrznych wartości. Nie kradnę, choć nikt mnie za to nie ukarze, nie zabijam, pomagam innym itp.)

Dlaczego dla przestrzegania wartości nie wystarczy samo prawo?

- Prawo jest zbyt ogólne, dotyczy cięższego kalibru przewinień.
- Nie da się upilnować wszystkich ludzi, we wszystkich sytuacjach.
- Życie tworzy sytuacje, których nie można rozwiązać na gruncie prawa.

Przykłady: odmowa udzielenia pomocy w sytuacji nie zagrażającej życiu, kłamstwo, zdrada tajemnicy, zaniedbywanie najbliższych, niestaranne wykonywanie pracy, lekceważenie, poniżanie, psychiczne niszczenie innych ludzi itp. często nie są wystarczającym powodem, by wszczynać postępowanie sądowe. Jednak narażają innych na straty, krzywdę, cierpienie.

Są to więc zachowania niemoralne. Można nie łamać prawa i być człowiekiem niemoralnym!

Należy przestrzegać wartości moralnych, ponieważ świat bez wartości moralnych nie przetrwa. Wartości moralne stoją na straży życia i jego jakości.